

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
<i>Xayitov Rustam Burxonovich</i>	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
<i>Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li</i>	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
<i>Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich</i>	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
<i>Ibodova Dilsora Ibodovna</i>	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
<i>Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista</i>	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
<i>Xalimbetov Farxad Bagibekovich</i>	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
<i>Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li</i>	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
<i>Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи</i>	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
<i>Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi</i>	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
<i>Eshboyev Ulug'bek Farxodovich</i>	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
<i>Zufarova Zilola Raxim qizi</i>	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
<i>Rahmonqulov Temirbek Eshmatovich</i>	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
<i>Aliyarov Olim Abdug'aparovich</i>	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
<i>Saidov Dilshodbek Razzakovich</i>	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
<i>Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li</i>	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
<i>Jumanova Zilola Tuychiyevna</i>	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
<i>X.R. Aliyev</i>	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
<i>Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li</i>	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
<i>Umarova Xusnora Dilmurod qizi</i>	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIIYASI VA INTEGRATSIIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LAHNING MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIHNING ASOSIIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziyboyev Umarbek Ulug'bekovich	
ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI)	400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.....	407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLİYALASHTIRISH ARHITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.....	412
Quliyev Ulug'bek Mirzayevich	
BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLİYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	419
Iminova Nurjahan Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI	423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Боходир огли	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.....	438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich	
BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI	442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELLARI	446
Kamilov Farxod Shamilevich	
TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI	453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	
РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....	459
Юсупов Махамадамин, Закирова Умида Махамадаминовна	
LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI	462
Sadritdinov Baxodir	

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TEXNOLOGIK RESURLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH	474
Kazakov Olim Sabirovich	
OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI.....	479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI.....	485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	491
Kafiyev Xojiakbar Xosilbek o'g'li	
BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI.....	496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li	
INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALAR.....	499
Sheraliyeva Saida Azatovna	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH.....	504
Mizrob Maxmudovich Tashov	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ.....	514
Ли Илларион Георгиевич	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА.....	519
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ	525
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI.....	529
Temurbek Olimovich Mamayunusov	
КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH	541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SEKTORIDA INSTITUTSIONAL VA INVESTITSION OMILLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA QO'SHMA TA'SIRI.....	549
Fayziyev Oybek Raximovich	
INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF OECD COUNTRIES' EXPERIENCE IN GOVERNANCE FOR PUBLIC ADMINISTRATION REFORM.....	556
Sarvar Saidov Khairulloyevich	
O'ZBEKISTONDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	562
Zaynutdinova Umida Djalalovna, Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
SAMARQAND VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING ROLI.....	568
Gulnora Mardievna Shadieva, Avazova Charos	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СФЕРЫ УСЛУГ	572
Шадиева Гулнора Мардиевна, Рустамова Фируза	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH.....	578
Eminchayev Baxodir Sadikovich	
MINTAQA IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARINING NAZARIY TAHLILI	583
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
AKTIVLAR SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI MAKROIQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARNING TAHLILI	587
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING MUAMMOLI KREDITLARI (NPL) KO'RSATKICHI ORQALI BANK TIZIMI BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	594
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov A.V.	
AKSIYADORLAR BILAN MANFAATLI MUNOSABATLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA AKSIYADORLAR VA ULARNING HUQUQLARINI TA'MINLASH.....	600
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ	605
Мирпулатова Луиза Мансуровна, Абдумажидов Шахзод Шерзод угли	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING YAIMDAGI ULUSHI VA UNING IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	610
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASSTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	615
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
SURXONDARYO VILOYATI ISHLAB CHIQARISH SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGI KO'RSATKICHLARINING STATISTIK TADQIQOTI.....	619
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR.....	623
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNI BOSHQARISH MASALALARI	630
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING BARQAROR RIVOJLANISH MEXANIZMI: MONITORING VA BAHOLASH TIZIMI.....	635
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI	640
Raxmanova Iroda Xasilovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH VA RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR.....	645
Turgunov Abror Kadirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BANK XIZMATLARI VA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARNING TARAQQIYOTI.....	650
Muminova Marguba Mamirkulovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	655
Ulashev Xubbim Askarovich	
KADRLAR SIYOSATI VA DAVLAT XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH HAMDA RIVOJLANTIRISHNING MILLIY MODELINI YARATISH	659
Turayev Laziz Shokirovich	
BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMRADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	664
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI UNDIRISH JARAYONIDA SOLIQ TAFOVUTINI (VAT GAP) ANIQLASH VA BAHOLASH USULLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDA ADAPTIV YONDASHUV.....	670
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
HUDUDLAR SOLIQ SALOHİYATI: OMILLAR VA NATIJA.....	675
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
AN'ANAVIY HUNARMANDCHILIKNI RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI INNOVATSION TRANSFORMATSIYA QILISH MEXANIZMLARI.....	680
Ermetov A.I.	
TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHDA SUPPLY CHAIN CONTROL TOWER KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI.....	686
Yuldashev Abduxakim Abdukarimovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA AXBOROT RESURSLARINING BOSHQARUV MODEL VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	691
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIGA MENTORLIK TIZIMINI TATBIQ QILISHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	696
Xurshida Maxmadaminova	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING HISOB-KITOB VA UNDIRISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	706
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ УЗБЕКИСТАНА.....	715
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
KORPORATIV DIVIDEND SIYOSATINING YANGI JIHATLARINI O'RGANISH: RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKAT MISOLIDA.....	723
Eshev Furqat A'zamovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR ASOSIDA "AQLLI SHAHAR" BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH: INSONGA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV.....	730
Raximova Madina Shuxrat qizi	
HUDUDIY IQTISODIY TIZIMLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY TUZILMALARI.....	737
Umarov Oqil Omiljonovich	
MAMLAKATIMIZ TIJORAT BANKLARINING FOND BOZORIDAGI INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	742
Yuldashev Fozil Turapovich	
MAKROIQTISODIY MUVOZANATNI MODELLASHTIRISHDA MATEMATIK USULLARNING TATBIQI VA PROGNOZLASHTIRISH SAMARADORLIGI.....	749
Abdiraimov Abbos Xolmurodovich	
ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ГОСУДАРСТВАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	756
Мирзамухамедова Шахзода Акмалжон кизи	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH.....	762
Ismadiyarov Alisher Abduraxmon o'g'li	
СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ СОСТОЯНИЙ ЧЕЛОВЕКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИМИ ОБОРОТАМИ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	766
Жумаев Шавкат ХХХ	
SUV XO'JALIGI SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	769
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva	
МЕТОДЫ СБОРА И АНАЛИЗА ДАННЫХ ДЛЯ ОЦЕНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ЦИФРОВЫХ ИНВЕСТИЦИЙ.....	776
Каракулов Фарход Зайпудинович	

НЕФОРМАЛЬНАЯ ЗАНЯТОСТЬ И ТЕНЕВАЯ СТОРОНА ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ СТРУКТУРНЫХ ВЫЗОВОВ И ГОСУДАРСТВЕННЫХ МЕР ПО ЛЕГАЛИЗАЦИИ	782
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	787
Xalikov Akmal Xolboyevich	
TIJORAT BANKLARDA MOLIYAVIY XIZMATLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ISTIQBOLLARI	793
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
RAQOBATBARDOSH MUHITDA INNOVATSION MENEDJMENTNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI	799
Siddikov Askar Axrorovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI BAHOLASHNING MEZON VA USULLARI	803
Isakova Naima Ikromjonovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	809
Abdullayeva Iroda Shuxrat qizi	
MULTIMODAL TRANSPORT OQIMLARI SHAROITIDA LOGISTIKA XABLAR JOYLASHUVINI TANLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	813
Umirzaqov Davlatjon Dolimjon o'g'li, Axmedova Muslima Djalolovna	
SUG'URTA ZAXIRALARINI MOLIYAVIY HOLAT TO'G'RISIDAGI HISOBOTDA AKS ETTIRISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH	818
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	
MINTAQAVIY IQTISODIYOTNI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	826
Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI TUZISH VA ULARNI TAHLIL QILISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	830
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASIDA BOJ-TARIF SIYOSATINI METODOLOGIK TAKOMILLASHTIRISH MODELLARI	837
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA)	844
Bekmetov Xursandbek Ilxamovich	
SOTISH KANALLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA MARKETING TADQIQOTLARIDAN FOYDALANISH	850
Abduxalilova Laylo Tohtasinovna	
MINTAQ IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURIYATI	857
Achilova Firusa Kurbanovna	
TIJORAT BANKLARINING RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASH VA INVESTITSION KREDITLASH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH TAHLILI	862
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLARNI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA BAHOLASH MEZONLARI	867
Ismailova Ma'mura Eldorovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI VA MANBALARI	874
Rustamova Dilsabaxon Djurayevna, Baratov Maxsudali Nazaraliyevich	
KORXONA FAOLIYATIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	881
Xashimova Dilyora Paxritdinovna	
TURIZM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI (DXSH) LOYIHALARINI BOSHQARISHDA ESG VA BMTNING BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI (UNSDG) KONSEPSIYALARINING O'ZARO BOG'LIQLIGI	888
Masharipov Ravshan Rajabboyevich	

IQTISODIY, MOLIYAVIY, INVESTITSIYA VA SOLIQ SALOHİYATINING O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY XUSUSIYATLARI.....	893
Jurayev Xusan Atamuratovich	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY RISKLAR BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI.....	900
Kadirov Abdumalik Matkarimovich, Abduqodirova Shahzoda Ilhomidin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTINI IQTISODIY-EKOLOGIK JIHATDAN RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	904
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi, Barnoqulova Marjona Otabek qizi	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY AKTIVLAR PORTFELLARINI RISK-DAROMAD DILEMMASI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH (G. MARKOVIS VA J. TOBINNING PORTFEL NAZARIYASI ASOSIDA)	909
Kurbonov Xayrilla	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY AKTIVLAR PORTFELLARINI RISK-DAROMAD DILEMMASI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH (G. MARKOVIS VA J. TOBINNING PORTFEL NAZARIYASI ASOSIDA)

Kurbonov Xayrilla

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti I.f.n., dots.

Email: kh.kurbonov@tsue.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion faoliyatida portfel menejmentini samarali tashkil etish masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda moliyaviy aktivlarni tanlash va joylashtirish jarayoni Garri Markovis portfel nazariyasi asosida risk va kutilgan daromad o'rtasidagi muvozanat nuqtayi nazaridan o'rganilgan. O'zbekiston moliya bozorlarida mavjud bo'lgan bank depozitlari, davlat va korporativ obligatsiyalar, investitsiya fondlari, repo bitimlari hamda aksiyalar asosida qisqa muddatli investitsiya portfellarini shakllantirish imkoniyatlari tizimli baholangan. "Navoiyazot" aksiyadorlik jamiyati misolida moliyaviy aktivlar bo'yicha kutilgan daromad va risk ko'rsatkichlari hisoblanib, optimal investitsion qaror qabul qilishning analitik asoslari ishlab chiqilgan. Olingan natijalar aksiyadorlik jamiyatlarida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va investitsion siyosat samaradorligini oshirishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: portfel nazariyasi, risk, daromad, qisqa muddatli investitsiyalar, aksiyadorlik jamiyati, moliyaviy aktivlar, diversifikatsiya.

Abstract. This article analyzes the issues of effective organization of portfolio management in the investment activities of joint-stock companies from both theoretical and practical perspectives. The study examines the process of selecting and allocating financial assets based on Harry Markowitz's portfolio theory, focusing on the balance between risk and expected return. The possibilities of forming short-term investment portfolios in Uzbekistan's financial markets—using bank deposits, government and corporate bonds, investment funds, repo transactions, and equities—are systematically evaluated. Using the case of JSC "Navoiyazot," expected returns and risk indicators of financial assets are calculated, and analytical foundations for making optimal investment decisions are developed. The results obtained have practical significance for ensuring financial stability and improving the effectiveness of investment policies in joint-stock companies.

Key words: portfolio theory, risk, return, short-term investments, joint-stock company, financial assets, diversification.

Аннотация. В статье с научно-теоретической и практической точек зрения проанализированы вопросы эффективной организации портфельного менеджмента в инвестиционной деятельности акционерных обществ. В исследовании процесс отбора и размещения финансовых активов рассматривается на основе портфельной теории Гарри Марковица с позиции баланса между риском и ожидаемой доходностью. Системно оценены возможности формирования краткосрочных инвестиционных портфелей на финансовых рынках Узбекистана на базе банковских депозитов, государственных и корпоративных облигаций, инвестиционных фондов, репо-сделок и акций. На примере акционерного общества «Navoiyazot» рассчитаны показатели ожидаемой доходности и риска по финансовым активам, а также разработаны аналитические основы принятия оптимальных инвестиционных решений. Полученные результаты имеют практическое значение для обеспечения финансовой устойчивости и повышения эффективности инвестиционной политики акционерных обществ.

Ключевые слова: портфельная теория, риск, доходность, краткосрочные инвестиции, акционерное общество, финансовые активы, диверсификация.

KIRISH

Zamonaviy sharoitlarda aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash va likvid resurslardan samarali foydalanish masalasi moliyaviy menejment tizimining muhim yo'nalishlaridan biriga aylanib bormoqda. Ayniqsa, moliyaviy bozorlardagi o'zgaruvchan kon'yunktura va noaniqlik sharoitida moliyaviy investitsiyalar portfellarini shakllantirishda risk va daromad o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Moliyaviy investitsiyalar aksiyadorlik jamiyatlari uchun likvidlikni ta'minlash, pul oqimlarini optimal boshqarish hamda moliyaviy resurslarning vaqtincha bo'sh qolib ketishining oldini olishning zamonaviy instrumentlarini o'zida mujassamlashtiradi. Biroq ushbu investitsion qarorlar yuqori darajadagi risk va noaniqlik bilan bog'liq bo'lgani sababli, optimal qarorlar qabul qilishda zamonaviy portfel nazariyasiga asoslangan analitik yondashuvlarni qo'llash zarur. Shu bois, ushbu ilmiy maqolada aksiyadorlik jamiyatlarining qisqa muddatli investitsion faoliyati portfel nazariyasi asosida tahlil qilinib, moliyaviy aktivlarning kutilgan daromad va risk ko'rsatkichlari asosida optimal qaror qabul qilish mexanizmi tadqiq qilingan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Moliyaviy aktivlar portfellarini shakllantirish va boshqarish masalalari zamonaviy neoklassik fanida keng tadqiq qilinmoqda. Xususan, Harry Markowitz tomonidan ishlab chiqilgan [2] portfel nazariyasi moliyaviy aktivlarni diversifikatsiya qilish orqali riskni minimallashtirish va kutilgan daromadni optimallashtirish imkoniyatlarini ilmiy asoslab bergan. Ushbu yondashuvda aktivlardan kutilgan daromad va dispersiya portfel samaradorligini baholashda asosiy mezon sifatida qabul qilingan. Yu. Kasimov ilmiy tadqiqotlarida investitsiya jarayoni va uni baholash, ya'ni investitsiyalarni boshqarish, moliyaviy operatsiyalar, ularni baholash va vaqt dekompozitsiyasi, fond indeksleri, optimal qimmatli qog'ozlar portfellarining ehtimoliy va parametrik bozor modellari, Blek va Markovitz, Tobin–Sharpe–Litner modellarining xususiyatlari hamda moliyaviy bozor modellari, pul bozori instrumentlari, obligatsiyalar va qat'iy daromadli aktivlar, investitsiya portfellari va obligatsiyalar portfelini boshqarish strategiyalari [3] bo'yicha tadqiqotlar olib borgan. James Tobin portfel nazariyasini [4] rivojlantirib, risksiz aktivlarni hisobga olgan holda investitsion qaror qabul qilishning kengaytirilgan modelini taklif qilgan. Shuningdek, korporativ moliya sohasida Franco Modigliani va Merton Miller ishlarida kapital tuzilmasi, risk va daromad o'rtasidagi bog'liqlik [5] chuqur tahlil qilingan. Zamonaviy tadqiqotlarda (A. Damodaran [6], R. Brealey va S. Myers [7]) portfel menejmenti aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligi va likvidligini ta'minlashda muhim instrument sifatida qaraladi.

Biroq O'zbekiston sharoitida qisqa muddatli investitsiya portfellarini mahalliy moliya bozorlari imkoniyatlari asosida risk–daromad dilemmasi nuqtayi nazaridan kompleks tahlil qilish masalasi yetarlicha o'rganilmagan. Mazkur maqola aynan shu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, milliy moliya bozorlari sharoitida aksiyadorlik jamiyatlarining qisqa muddatli investitsiya portfellarini optimallashtirishga qaratilgan amaliy va nazariy yechimlarni taklif etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada ilmiy tadqiqot neoklassik portfel nazariyasi asosida olib borilgan bo'lib, unda nazariy-analitik, ehtimoliy-statistik va amaliy hisob-kitob usullaridan foydalanilgan. Ilmiy tadqiqotning metodologik asosi sifatida G. Markovitsning portfel nazariyasi va J. Tobinning risk–daromad muvozanatini kengaytiruvchi modellaridan foydalanilgan. Tadqiqot jarayonida moliyaviy aktivlar bo'yicha kutilayotgan daromad va risk (dispersiya hamda standart og'ish) ko'rsatkichlari ehtimollar nazariyasi asosida hisoblangan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Korxonalarning qisqa muddatli investitsion faoliyatini o'zida mujassamlashtiruvchi portfel menejmentini samarali tashkil qilishga imkoniyat yaratuvchi milliy moliyaviy bozorlarda bir qator moliyaviy instrumentlar mavjud. Shuningdek, ushbu moliyaviy instrumentlar asosida qisqa muddatli investitsiyalar bilan bog'liq portfellarni shakllantirishning bir qator institutsional asoslari yaratilgan (1-jadval).

1-jadval. O'zbekistonda qisqa muddatli investitsiya operatsiyalari uchun moliyaviy bozorlaridagi imkoniyatlar¹

№	Moliyaviy instrumentlar	Afzalliklar	Joriy imkoniyatlar	Institutsional asoslar
1.	Bank depozitlar	Yuqori likvidlilik va davlat kafolatlari	1 oydan 12 oyga qadar muddatlarda	Tijorat banklari
2.	Davlat qimmatli qog'ozlari	Kafolat, soliq imtiyozlari, yuqori likvidlilik	Muddatli (3 oydan 1 yilga qadar), me'yordagi daromad	Toshkent Fond birjasi
3.	Korporativ obligatsiyalar	Nisbata yuqori daromad, muddatli va fiksirlangan daromad	3 oydan 18 oyga qadar muddatli	Yirik banklar va aksiyadorlik jamiyatlari

1 Muallif tomonidan shakllantirilgan.

4.	Qimmatli qog'ozlar investitsiya fondlar	Professional boshqaruv, diversifikatsiyalash	1 yilga qadar muddatli va portfel diversifikatsiyasi uchun optimal tanlovlar	Investitsiya kompaniyalari
5.	Qimmatli qog'ozlar bozorida Repo bitimlar	Yuqori likvidlilik, qisqa muddatli investitsiyalar	Muddati 1 oydan 3 oyga chadar, o'rtacha 14-18 foizlik daromad	Markaziy bank, tijorat banklari va brokerlik kompaniyalari
6.	Valyuta bozorida qisqa muddatli operatsiyalar	Arbitraj operatsiyalari vositasidagi daromad, kunlik likvidlilik	Valyuta kursining o'zgarishi	Tijorat banklari valyuta operatsiyalarida asosiy vositachi

Bunda eng an'anaviy moliyaviy instrumentlardan biri qisqa muddatli bank depozitlari hisoblanib, moliyaviy bozorlardagi ushbu instrumentlar orqali investitsiyalashning institutsional asoslari shakllantirilgan. Aksiyadorlik jamiyatlarining qisqa muddatli investitsiyalari uchun eng keng tarqalgan moliyaviy instrument sifatida bank depozitlarini keltirishimiz mumkin. Ushbu moliyaviy instrumentlarning esa asosiy afzalliklaridan biri sifatida yuqori likvidlilikka asoslanganligini sanab o'tish mumkin. Bundan tashqari, davlat kafolatining mavjudligi, ya'ni depozitlarning 400 million so'mga qadar bo'lgan ulushining O'zbekistonda amaldagi "Fuqarolarning banklardagi omonatlarini kafolatlash fondi" orqali kafolatlanishi ushbu moliyaviy instrumentning nisbatan past riskli va yuqori likvidlilikka asoslanganligining isboti hisoblanadi. Bundan tashqari, depozitlarning aniq fiksirlangan foiz stavkaga asoslanganligi uning asosiy afzalliklaridan biridir. Ushbu moliyaviy instrumentlar bo'yicha deyarli barcha tijorat banklarida amal qiluvchi qisqa muddatli depozitlarning o'rtacha muddati 1 oydan 12 oyga qadar mo'ljallangan bo'lib, ular bo'yicha o'rtacha tortilgan foiz stavkasi 16–22 diapazonida tebranmoqda.

Davlat qimmatli qog'ozlari, xususan, qisqa muddatli davlat obligatsiyalari ham pul mablag'larini qisqa muddatli investitsiyalash uchun muhim moliyaviy instrument hisoblanadi.

Korporativ obligatsiyalar bozori ham rivojlanib borib, ushbu obligatsiyalar ham qisqa muddatli investitsiyalar uchun ma'lum imkoniyatlarga ega moliyaviy instrumentlar hisoblanadi. Xususan, amaldagi ushbu turkum obligatsiyalar bo'yicha daromadlilikning o'rtacha tortilgan me'yorlari 20–24 foiz atrofini tashkil qilib, yuqori reytingli kompaniyalar (masalan, "O'zbekneftgaz", "O'zbekiston temir yo'llari", "O'zavtosanoat" va boshqalar) tomonidan emissiya qilinishi ulardan ishonchli moliyaviy aktivlar sifatida foydalanilishiga asos bo'ladi. Qolaversa, ular yirik banklar va aksiyadorlik jamiyatlari tomonidan likvidlilikni qo'llab-quvvatlash maqsadida chiqarilmoqda.

Moliya bozorida faoliyat olib borayotgan investitsiya fondlari qisqa muddatli investitsiyalarni amalga oshirishdagi samarali vositalardan biridir. Ushbu fondlarga qisqa muddatli investitsiyalashning afzalliklari sifatida professional boshqaruvchi kompaniyalar tomonidan trast boshqaruviga moliyaviy resurslarning o'tkazilishi, moliyaviy aktivlarni risk va daromadlilik dilemmasi doirasida diversifikatsiyalash imkoniyatlarini yaratishini ko'rsatish mumkin. Xususan, ayni paytda "UzAssets", "Orient Capital Management", "Avesta Investment Group", "Portfolio Investments" kabi bir qator investitsiya kompaniyalari vositasida qisqa muddatli investitsiya portfellarini samarali shakllantirish imkoniyatlari mavjud.

Qimmatli qog'ozlarni sotib olish, belgilangan muddatda va belgilangan narxda sotish sharti bilan amalga oshiriladigan repo bitimlari (REPO agreement) ham optimal moliyaviy instrumentlardan biri sifatida ko'rilishi mumkin. Uning asosiy afzalliklari sifatida nisbatan yuqori likvidlik, daromadning belgilangan darajasi va tavakkalchilikning minimal darajasi qisqa muddatli investitsiyalash uchun qulay imkoniyat hisoblanadi. Ushbu operatsiyalarni muntazam amalga oshiruvchi institutlar sifatida Markaziy bank, tijorat banklari hamda brokerlik kompaniyalarini sanab o'tish mumkin.

Zamonaviy sharoitlarda jahon moliyaviy bozorlari kapitallashuvida eng yuqori segmentlardan birini tashkil qiladigan valyuta arbitraj operatsiyalari aksiyadorlik jamiyatlari uchun valyuta bozorida qisqa muddatli operatsiyalarni amalga oshirish uchun yaxshi imkoniyat hisoblanadi. Bunda asosiy vositachilar tijorat banklari bo'lib, valyuta kursi volatilligi sababli bu investitsiyalash usuli yuqori professionalizmni talab etadi.

Spekulyativ ishtiyoq negizidagi joriy aktivlar tarkibida pul mablag'lari va qisqa muddatli investitsiyalarni o'zaro transformatsiyasiga asoslangan moliyaviy barqarorlikni "risk–daromad" dilemmasida samarali boshqarishning ushbu uslubiyoti quyidagi mexanizmga asoslanadi.

Ma'lumki, aksiyadorlik jamiyatlarida qisqa muddatli investitsiyalarga qo'yilma qilingan portfellarni optimallashtirishga oid moliyaviy qarorlar qabul qilishda determinallashtirish va determinallashtirmagan modellardan foydalaniladi. Bunda determinallashtirmagan modellardan moliyaviy bozorlardagi nobarqaror konyunktura sharoitida yuqori darajadagi xatar va noaniqliklar mavjud bo'lgan holatlarda daromadlarning ehtimolli matematik kutilishini aniqlashda foydalaniladi.

Moliyaviy bozorlarning ehtimolli modellarida qisqa muddatli investitsiyalarga qo'yilma qilingan moliyaviy aktivlarning kelgusidagi real qiymati, ya'ni daromadlilik aniq bo'lmasdan, tabiiy ravishda ulardan tashkil topgan portfelning (qisqa muddatli investitsiyalar) ham bahosi va daromadlilik aniq bo'lmasligi mumkin. Moliyaviy bozorlarning oddiy ehtimolli modelida bozorlar ma'lum stansionar davr intervalida turli holatlarning birida bo'lishi taxmin qilinadi.

Shunga asoslangan holda qisqa muddatli aktivlarga investitsiyalash natijasida shakllantirilgan portfellarini optimallashtirishga yo'naltirilgan qarorlar qabul qilishning analitik bazasi determinallashgan va determinallashmagan modellarga asoslanadi.

Xususan, moliyaviy bozorlarning oddiy ehtimolli modelida bozorlardagi holat quyidagi uch holatda bo'lishi belgilab olinadi:

$$s_1, s_2, s_3; \quad (1)$$

Bu yerda,

s_1 - likvidlikning qo'llab quvvatlash pozitsiyasida "Yaxshi" holat; s_2 - "O'rtacha" holat va s_3 - "Yomon" holat sifatida kuzrilishi mumkin.

Ehtimollar nazariyasining fundamenta qoidalariga muvofiq bozordagi ushbu vaziyatlarni ehtimolligini shartli ravishda quyidagicha belgilaymiz:

$p(s_1)$ - bozordagi vaziyatning s_1 holatda bo'lish ehtimolligi;

$p(s_2)$ - bozordagi vaziyatning s_2 holatda bo'lish ehtimolligi;

$p(s_3)$ - bozordagi vaziyatning s_3 holatda bo'lish ehtimolligi.

Ushbu sharoitlarda qisqa muddatli investitsiyalar sifatida aktivlarni quyidagicha shartli ravishda belgilaymiz:

A_1, A_2, A_3

Bozordagi holatlarga asoslangan holda aktivlarning daromadlilikini quyidagicha hisoblash mumkin bo'ladi.

A_i ($i = 1, 2, 3$) aktivning daromadlilikini bozordagi har bir holat bo'yicha $p(s_1), p(s_2), p(s_3)$ diskret ehtimollik asosidagi daromad meyor shartli ravishda r_{1i}, r_{2i}, r_{3i} belgilanib, umumiy tarzda ushbu ehtimolli miqdor r_i deb qabul qilinadi (2-jadval).

2-jadval. Bozordagi o'zgaruvchan konyunktura sharoitida aktivlar daromadlilikini hisoblash amaliyoti²

Bozordagi holat	Ehtimollik	A_1 aktiv daromadlilikigi	A_2 aktiv daromadlilikigi	A_3 aktiv daromadlilikigi
s_1	$p(s_1)$	r_{11}	r_{21}	r_{31}
s_2	$p(s_2)$	r_{12}	r_{22}	r_{32}
s_3	$p(s_3)$	r_{13}	r_{23}	r_{33}

Xususan, A_i - aktiv daromadlilikini ehtimolli-matematik kutilishi sharoitida r_i daromad meyorining ehtimolli qiymati quyidagicha hisoblanadi.:

$$m_i = E[r_i] = r_{1i}p(s_1) + r_{2i}p(s_2) + r_{3i}p(s_3) \quad (2)$$

Fikrimizcha, ushbu daromad meyorining matematik kutilishini ma'lum ma'noda ehtimolli qiymatlarning o'rtacha ko'rsatkichi sifatida qabul qilish mumkin.

Yuqoridagi optimal portfel modeliga asoslangan holda "Navoiyazot" aksiyadorlik jamiyati investitsion siyosati startegiyasida arbitraj operatsiyasi hisobiga aktivlar rentabelligini oshirish imkonitlarini hisoblashimiz mumkin.

Bozorning 3 holati³ (sotib olingan aksiyalar) turli darajadagi daromadlilikka ega moliyaviy aktivlar tanlab olinadi. Xususan, bunda 2024-yildagi "Navoiyazot" aksiyadorlik jamiyati ATB "O'zsanoatqurilishbank" (A_1) nizom jamg'armasida 0,11 foiz ulushga ega bo'lib (1 ta aksiya nominal qiymati 19 so'm), 270 044 130 dona aksiyalari va "Mikrokreditbank" ATBning nizom jamg'armasidagi ulushi 0,04 foizni (A_2) tashkil qilib (1 ta aksiya nominal qiymati 1068 so'm), 650000 dona aksiyalari va "Navoiy sado kompleksi" aksiyadorlik jamiyatining nizom jamg'armasidagi ulushi 5,46 foizni tashkil qilib (A_3), 400000 ta aksiyalarini (1 ta aksiya nominal qiymati 1000 so'm) sotib olingan.

Ushbu, investitsion siyosat bo'yicha shakllantirilgan portfellar alohida elementlari daromadlilik va umumiy moliyaviy aktivlar rentabelligini optimal boshqarish bo'yicha qarorlar qabul qilishda quyidagi hisob kitoblarni amalga oshirishimiz mumkin.

² Muallif tomonidan shakllantirilgan.

³ Izoh: sotib olingan aksiyalar emitentlarining tovarlar va ximatlari bozorida konyunkturaning o'zgarishi uch holatiga asoslangan xoldagi ishilarmon faollik indeksi sharoitida aktivlar rentabelligining o'zgarishi va natijada sof foyda hisobiga dividend me'yoring o'zgarishi orqali bitta aksiyaga to'g'ri keladigan dividend me'yori bo'yicha hisob kitoblar asos sifatida olinadi.

$$m_1 = E[r_i] = r_{1i}p(s_1) + r_{2i}p(s_2) + r_{3i}p(s_3) = 31 \times 0,2 + 18 \times 0,5 + 10 \times 0,3 = 18,2;$$

$$m_2 = E[r_i] = r_{1i}p(s_1) + r_{2i}p(s_2) + r_{3i}p(s_3) = 30 \times 0,2 + 25 \times 0,5 + (20) \times 0,1 = 20,5;$$

$$m_3 = E[r_i] = r_{1i}p(s_1) + r_{2i}p(s_2) + r_{3i}p(s_3) = 25 \times 0,2 + 20 \times 0,5 + 0 \times 0,3 = 15.$$

Yuqoridagilarga asoslangan holda xulosa qilish mumkinki, ATB “O‘zsanoatqurilishbank” aksiyalariga qo‘yilma qilingan moliyaviy aktivlar daromadliligi bozorning uch turkumdagi holatida umumiy 18,2 foizlik daromadlilikni namoyon qiladi (3-jadval).

3-jadval. “Navoiyazot” aksiyadorlik jamiyati investitsion portfelidagi alohida moliyaviy aktivlar daromadligi to‘g‘risida ma’lumot⁴

Bozordagi holat	Ehtimollik	A ₁ aktivning daromadliligi	A ₂ aktivning daromadliligi	A ₃ aktivning daromadliligi
s ₁	0,2	31	30	25
s ₂	0,5	18	25	20
s ₃	0,3	10	2	0

“Mikrokreditbank” ATB aksiyalariga qo‘yilma qilingan moliyaviy aktivlar daromadliligi o‘rtacha tortilgan ehtimollikda 21,5 foizni, “Navoiy sado kompleksi” aksiyadorlik jamiyati moliyaviy aktivlari esa o‘rtacha tortilgan ehtimollikda 15 foizni tashkil qilmoqda.

Lekin shuni alohida ta’kidlash joizki, daromadlilikning o‘rtacha ehtimolli matematik kutilishi ehtimolli miqdorning yagona tavsifi hisoblanmaydi. Chunki uchchala korxona moliyaviy aktivlarining bozordagi turli vaziyatlar sharoitidagi daromadliligi dispersiyasi turlichadir. Ya’ni ehtimolli miqdorning yana bir tavsifi sifatida ehtimolli miqdorning dispersiyasi olinadi va u daromad me’yorining ehtimollikning turli holatlaridagi qiymatlarining o‘rtachadan ko‘rsatkich bo‘yicha tebranishini tavsiflaydi. Boshqacha aytganda, bu tushuncha fanda ehtimolli miqdor variatsiyasi deb ham ataladi va u quyidagicha hisoblanadi:

$$V(r_i) = (r_{1i} - m_i)^2 p(s_1) + (r_{2i} - m_i)^2 p(s_2) + (r_{3i} - m_i)^2 p(s_3) \quad (3)$$

Garri Markovisning investitsiyalar nazariyasiga muvofiq moliyaviy aktivlar daromadliligining matematik kutilishi daromadlilikni hioblashning o‘ziga xos ravishdagi “muqobil varianti” hisoblanadi va variatsiya uning risk darajasini baholab beradi. Xususan, aktivlar daromadliligining ehtimolli qidori (r_i) uning istiqboldagi nominal qiymatini ifodalasa, kutilayotgan daromadning variatsiyasi $V(r_i)$ ushbu daromadning ehtimolligini ifodalab, boshqacha aytganda risk darajasini o‘zida mujassamlashtiradi. Variatsiyaning o‘rniga aksariyat holatlarda o‘rtacha kvadratik tebranish ko‘rsatkichidan ham foydalaniladi.

Buni hisoblashda matematik statistikaning quyidagi formulasidan foydalaniladi:

$$\sigma_i = \sigma(r_i) = \sqrt{V[r]} \quad (4)$$

Yuqoridagi formulalarga asoslangan holda “Navoiyazot” aksiyadorlik jamiyati investitsiya strategiyasiga asoslangan holdagi shakllantirilgan portfel daromadliligi va uning o‘rtacha tortilgan risk darajasini hisoblashimiz mumkin.

$$V(r_1) = (r_{11} - m_1)^2 p(s_1) + (r_{21} - m_1)^2 p(s_2) + (r_{31} - m_1)^2 p(s_3) = (31 - 18,2)^2 0,2 + (18 - 18,2)^2 0,5 + (10 - 18,2)^2 0,3 = 32,76 + 0,02 + 20,17 = 52,95;$$

$$V(r_2) = (r_{12} - m_2)^2 p(s_1) + (r_{22} - m_2)^2 p(s_2) + (r_{32} - m_2)^2 p(s_3) = (30 - 20,5)^2 0,2 + (25 - 20,5)^2 0,5 + (2 - 20,5)^2 0,3 = 18,5 + 10,12 + 102,67 = 131,29;$$

$$V(r_3) = (r_{13} - m_3)^2 p(s_1) + (r_{23} - m_3)^2 p(s_2) + (r_{33} - m_3)^2 p(s_3) = (25 - 15)^2 0,2 + (20 - 15)^2 0,5 + (0 - 15)^2 0,3 = 20 + 12,5 + 0 = 32,5;$$

Ushbu holatda har uchchala moliyaviy aktiv uchun kutiladigan daromadlilikning standart tebranishi quyidagilarga teng bo‘ladi (4-jadval):

$$\sigma_1 = \sigma(r_1) = \sqrt{V[r]} = 7,27; \quad \sigma_2 = \sigma(r_2) = \sqrt{V[r]} = 11,45; \quad \sigma_3 = \sigma(r_3) = \sqrt{V[r]} = 5,7$$

4 Muallif tomonidan shakllantirilgan.

4-jadval. “Navoiyazot” aksiyadorlik jamiyati investitsion portfelidagi alohida moliyaviy aktivlar daromadligi to’g’risida ma’lumot⁵

Bozordagi holat	Ehtimollik	A_1 aktivning daromadligi	A_2 aktivning daromadligi	A_3 aktivning daromadligi
s_1	0,2	31	30	25
s_2	0,5	18	25	20
s_3	0,3	10	2	0
Kutiladigan daromad., $E[r_i]$		18,2	20,5	15
Variatsiya, $V(r)$		52,95	131,29	32,5
Standart tebranish, σ		7,27	11,45	5,7

Yuqoridagilarga asoslangan holda xulosa qilish mumkinki, “Navoiyazot” AJ ning ATB “O’zsanoatqurilishbank” aksiyalariga qo’yilma qilish natijasidagi moliyaviy aktivlaridan kutiladigan daromad ($E[r_i]$) 18,2 foiz sharoitida ushbu daromadlilikning risk darajasi 7,27 ni tashil qiladi. Ushbu ko’rsatkichlar “Mikrokreditbank” ATB da (20,5 foiz) 11,45 va “Navoiy savdo kompleksi” AJda (15 foiz) 5,7 foizni tashkil qilmoqda.

Eng yaxshi aktiv birinchi aktiv bo’ladi chunki, birinchi aktiv bo’yicha parametrlar: kutiladigan daromadlilik:

$$E[r_2] > E[r_1] > E[r_3] \quad (20,5 > 18,2 > 15;) \quad (5)$$

Kutiladigan risk:

$$V(r_3) < V(r_1) < V(r_2) \quad (32,5 < 52,95 < 131,29) \quad (6)$$

Standart tebranish,

$$\sigma_3 < \sigma_1 < \sigma_2 \quad (5,7 < 7,27 < 11,45) \quad (7)$$

Agar parametrlari bo’yicha bozorda birinchi aktiv bo’lmasa 2 va 3 aktivlardan qaysi birini tanlash qiyin bo’ladi. Chunki, ikkinchi aktiv yuqori lekin variatsiya koeffitsiyenti yani kutiladigan risk ham yuqoridir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

“Navoiyazot” AJ moliyaviy aktivlar portfelining tahlili asosida xulosa qilish mumkinki, aktivlar rentabelligini mo’tadil darajada ta’minlash va likvidlilikni qo’llab-quvvatlash nuqtayi nazaridan eng optimal investitsion qaror ATB “O’zsanoatqurilishbank” moliyaviy aktivlariga qo’yilma qilish hisoblanadi. Chunki ushbu moliyaviy aktiv nisbatan yuqori daromadlilik va o’rtacha risk darajasiga ega. Shuningdek, “Navoiy savdo kompleksi” AJ moliyaviy aktivlari likvidlilikni yo’qotish riskidan xavf buferlarini shakllantirishda muhim moliyaviy aktiv hisoblanadi. Ushbu ma’lumotlar asosida qaror qabul qilish aksiyadorlik jamiyatlari moliyaviy barqarorligini, shuningdek, ularning rentabelligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. World Bank (2013-11-07). Global Financial Development Report 2014: Financial Inclusion. The World Bank. DOI:10.1596/978-0-8213-9985-9. hdl:10986/16238. ISBN 978-0-8213-9985-9.
2. Markowitz, H. (1952). Portfolio selection. The Journal of Finance, 7(1), 77–91.
3. Касимов Ю. Финансы и инвестицию-М.: Юрайт6 2009.-232 с.
4. Tobin, J. (1965). The theory of portfolio selection. In F. H. Hahn & F. P. R. Brechling (Eds.), The Theory of Interest Rates (pp. 3–51). London: Macmillan.
5. Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The cost of capital, corporation finance and the theory of investment. American Economic Review, 48(3), 261–297.
6. Damodaran, A. (2010). Applied Corporate Finance (3rd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.
7. Brealey, R. A., Myers, S. C., & Allen, F. (2019). Principles of Corporate Finance (13th ed.). New York: McGraw-Hill Education.
8. Damodaran, A. (2010). Applied Corporate Finance (3rd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

⁵ Muallif tomonidan shakllantirilgan.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>